

Θέμα διδακτορικής διατριβής:

«Πολιτιστική πολιτική και λογοτεχνία στη δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά (1936-1941)».

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η περίοδος του Μεσοπολέμου (1923-1940) θεωρείται ως μια από τις πλέον σημαντικές περιόδους της νεότερης ελληνικής ιστορίας και λογοτεχνίας. Παράλληλα, ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη του ρόλου που διαδραμάτισε το Μεταξικό καθεστώς (1936-1941) της 4ης Αυγούστου. Σ' αυτήν την τόσο ασταθή και κρίσιμη περίοδο, είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον να μελετήσουμε την ανάπτυξη ιδεολογικών και αισθητικών τάσεων, όπως επίσης να παρακολουθήσουμε την προσπάθεια ελέγχου της πνευματικής ζωής και των εκπροσώπων της στην Ελλάδα, από τον Ιωάννη Μεταξά και την Κυβέρνησή του.

Η 4η Αυγούστου ήταν ένα καθεστώς αυταρχικό, αντικοινοβουλευτικό και αντιδημοκρατικό, το οποίο διαπνεόταν από μια φασίζουσα ιδεολογία και που σε τελευταία ανάλυση λειτουργούσε έξω και παρά οποιαδήποτε νομική ρύθμιση. Ενώ συγκέντρωνε κάποια χαρακτηριστικά φασιστικών καθεστώτων (εθνικισμό, αντιμαρξισμό, αυταρχισμό, αστυνομοκρατία, αρχηγικό καθεστώς, κρατισμό, σύνδεση με το ένδοξο παρελθόν), το μεταξικό καθεστώς δεν βασίστηκε σε κάποιο οργανωμένο πολιτικό κόμμα και δεν κατόρθωσε να γίνει απόλυτα ολοκληρωτικό, κυρίως λόγω του εξισορροπητικού ρόλου του βασιλιά. Υπήρξε θα λέγαμε, εν τέλει, αποτέλεσμα των εσωτερικών πολιτικών συγκυριών και των πολιτικών των ανακτόρων και όχι απόρροια κάποιου μαζικού φασιστικού κινήματος.

Το δικτατορικό καθεστώς της 4ης Αυγούστου προσπάθησε με την λογοκρισία να επιβάλλει ένα δυναμικό έλεγχο στην πνευματική ζωή του τόπου, επηρεάζοντας έτσι ως ένα βαθμό την πνευματική και καλλιτεχνική δημιουργία. Βασικός στόχος της πολιτιστικής πολιτικής του Μεταξά ήταν η δημιουργία του περίφημου Τρίτου Ελληνικού Πολιτισμού. Ο

πολιτισμός αυτός, που το καθεστώς επαγγελλόταν, ήταν βαθύτατα εσωστρεφής: συνιστούσε, δηλαδή, απόρριψη των «ξενότροπων ηθών και εθίμων», αναβάπτιση στις «ωραίες ελληνικές παραδόσεις», επιστροφή στις λαϊκές ρίζες και «εις τας αιωνίους πηγάς» της αρχαίας και της βυζαντινής παράδοσης. Συμπερασματικά, το ιδεολόγημα του Γ' Ελληνικού Πολιτισμού ήταν μια μορφή ενός εκπολιτιστικού εθνικισμού μιας και στα πλαίσιά του καλλιεργήθηκε η αντίληψη πως ο ελληνικός λαός ήταν ο «εκλεκτός», αποστολή του οποίου ήταν να εκπολιτίσει τον υπόλοιπο κόσμο.

Στα πλαίσια αυτά, ο Μεταξάς παρότρυνε τους ανθρώπους των γραμμάτων και των τεχνών να σκέπτονται και να δημιουργούν ελληνικά, μακριά από ξένες επιρροές, να εικονίζουν την ελληνική ζωή και την Ελλάδα, και με τον τρόπο αυτό να συμβάλλουν στη δημιουργία ενός νέου, τρίτου κατά σειράν ελληνικού πολιτισμού. Έχει επομένως εξαιρετικό ενδιαφέρον να μελετήσουμε το τί επίδραση άσκησε τελικά η συγκεκριμένη προβληματική και ρητορική του Μεταξά σε συγκαιρινούς του λογοτέχνες και καλλιτέχνες.

Ειδικότερα, η έρευνα θα εξετάσει κατά πόσον λογοτέχνες με φιλελεύθερες ή και αριστερές ιδέες κράτησαν στα κείμενά τους, της περιόδου 1936-41, παθητική και όχι φανερά καταδικαστική στάση απέναντι στη δικτατορία και στο ιδεολόγημα του «Τρίτου Ελληνικού Πολιτισμού». Επίσης, θα εστιάσουμε στην πολιτιστική πολιτική. Θα ερευνηθούν οι παρεμβάσεις του καθεστώτος στην καλλιτεχνική δημιουργία (λογοτεχνία, μουσική, θέατρο, κινηματογράφο κ.λπ.) και ειδικότερα θα αναδείξουμε την κομβική σημασία που απέδιδε η 4η Αυγούστου στη λαϊκή τέχνη και στον λαϊκό πολιτισμό. Τέλος, θα ερευνηθούν οι ιδεολογικές χρήσεις του παρελθόντος από το μεταξικό καθεστώς και ιδιαίτερα ο ρόλος που διαδραμάτισε η ελληνική αρχαιότητα στα πολιτιστικά/φιλολογικά έντυπα της περιόδου.

subject of doctoral dissertation:

ABSTRACT

"Cultural policy and literature in the dictatorship of Ioannis Metaxas (1936-1941)".

The Greek Interwar (1923-1940) may well be described as one of the most important periods in Modern Greek history and literature. Moreover, it is very interesting to examine the role played by the controversial Metaxas Regime (1936-1941). In this unstable and therefore critical period, it is crucial to study the development of ideological, sociopolitical, aesthetic and literary trends and currents, as well as the Metaxas's attempt to impose censorship on Greek intellectual life.

The 4th of August Regime was an authoritarian, anti-parliamentary and undemocratic regime, which was inspired by a fascist ideology and ultimately governed in spite of any legal regulation. Despite the fact that there were some features of fascist regimes (nationalism, anti-Marxism, authoritarianism, police-state, leadership, statism, connection with the glorious historical past), the Metaxas Regime did not rely on an established political party and failed to become totalitarian, due to the King's balancing role. Lastly, it could be argued that the 4th of August Regime was the result of the internal political coincidences in conjunction with the King's policies and not the outcome of a massive fascist movement.

The 4th of August Regime imposed censorship in order to achieve a dynamic control of Greek intellectual life. In this regard, it attempted to put some boundaries to the intellectual and artistic creation. The main objective of Metaxas's cultural policy was the creation of the so-called "Third Hellenic Civilization". This civilization, which the regime promised, was profoundly introverted: it was the rejection of the foreign customs and

traditions, the throwback to the "beautiful Greek traditions", the return to the folk roots and "to the eternal sources" of the ancient- Greek and Byzantine tradition. It can be deduced that the 3rd Hellenic Civilization was a form of a cultural nationalism, providing hosting to the notion that the Greek people were the "chosen one" bearing the duty to civilize the rest of the world.

In this context, Metaxas urged the representatives of the Greek intellectual and artistic life to think and create Greek, away from foreign influences, to portray Greek life and Greece, thereby contributing to the creation of a new, third in order Greek civilization. Thus, it is of great interest to study which aspects of Metaxas's rhetoric and ideas had an impact on his contemporary writers and artists.

It is also of great value to answer the question of why so many writers with liberal or leftist ideas kept in their writings, between 1936-1941, passive rather than condemnatory attitude towards Metaxas dictatorship and the ideology of the "Third Hellenic Civilization". The regime's cultural policy will also be examined. The interferences of the regime in the artistic creation (literature, music, theater, cinema, etc.) will be studied and considerable effort will be devoted on shedding light on the crucial importance of folk art and folk culture in the cultural policy. Lastly, pertinent studies on the ideological uses of the historical past by the Metaxas' regime will be conducted. In this setting, the role of the Greek antiquity in the cultural / literary works of the period will be investigated, whereas relevant concluding remarks will be provided.